

**Bogna Orłowska-Zielińska,
Krystyna Szczechowicz**

**Wybrane aspekty odstępstwa od
zasady bezpośredniości w procesie
karnym i Konstytucją**

Studia Prawnoustrojowe nr 23, 149-156

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Bogna Orłowska-Zielińska

Krystyna Szczechowicz

Katedra Prawa Karnego Materialnego

Wydział Prawa i Administracji UWM

Wybrane aspekty odstępstwa od zasady bezpośredniości w procesie karnym i ich zgodność z Konstytucją

Proces w rozsądnym terminie

Jednym z zasadniczych filarów demokracji jest zagwarantowanie jednostce ludzkiej prawa do sprawiedliwego, tj. rzetelnego postępowania sądowego, które umożliwi skontrolowanie prawidłowości działania władzy wykonawczej z punktu widzenia obowiązującego prawa. Rekonstruując wzorzec sprawiedliwego (rzetelnego) postępowania sądowego, należy uwzględnić podstawowe standardy wskazane w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: ETPCz), czyli prawo dostępu do sądu, kontrydiktoryjność, równość broni, jawność postępowania, rozpoznanie sprawy w rozsądnym terminie, prawo do milczenia, domniemanie niewinności, prawo do informacji, prawo do obrony osobiście lub przez obrońcę, prawo do korzystania z bezpłatnej pomocy tłumacza.

Zgodnie z art. 45 ust. 1 Konstytucji „każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd”. Należy zgodzić się ze stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego, że art. 45 ust. 1 Konstytucji uwzględnia treść art. 6 ust. 1 zdanie pierwsze Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (dalej: Konwencja), który gwarantuje każdemu „prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzygnięciu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie

karnej¹. W orzecznictwie Trybunału padło nawet stwierdzenie o identyczności treści art. 45 ust. 1 Konstytucji i art. 6 Konwencji².

Nakaz rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie, wynikający z art. 45 ust. 1 Konstytucji, należy do proceduralnych gwarancji o szczególnym znaczeniu dla jednostki. Pojęcie to jest jednak trudne do zdefiniowania w normie o takim stopniu ogólności, jak norma konstytucyjna. Z pewnością nie jest ono równoznaczne z określeniem „szybko”. Ocena zasadności zwłoki lub jej braku powinna bowiem być dokonywana w konkretnej sprawie, z uwzględnieniem jej charakteru (karna, cywilna, administracyjna), właściwych dla jej rozpatrzenia przepisów postępowania, stopnia trudności (złożoności) i towarzyszących okoliczności, m.in. zachowania uczestników postępowania³.

Wymóg, aby postępowanie sądowe toczyło się „bez nieuzasadnionej zwłoki”, odpowiada konstruowanej na podstawie poszczególnych ustaw proceduralnych zasadzie szybkości postępowania. Generalnie w orzecznictwie i doktrynie przyjmuje się, że zapis art. 45 Konstytucji stanowi adresowaną do ustawodawcy dyrektywę ukształtowania procedury rozpoznawania spraw przez sądy w taki sposób, aby toczyły się one sprawnie i możliwie szybko. Trybunał Konstytucyjny uznaje, że naruszenie art. 45 ust. 1 Konstytucji występuje w razie zwłoki w postępowaniu, gdy nie ma wystarczających powodów jego przedłużania albo powody te nie zasługują na aprobatę z punktu widzenia skutecznej ochrony sądowej⁴.

Z orzecznictwa ETPCz wynika, że przy ocenie długości postępowania w konkretnej sprawie należy brać pod uwagę następujące kryteria: stopień skomplikowania sprawy, zachowanie organów właściwych do jej rozpoznania, zachowanie skarżącego i znaczenie sprawy dla skarżącego⁵.

Europejski Trybunał Praw Człowieka wielokrotnie zajmował się oceną toku postępowania w sprawach karnych w kontekście zachowania wymagania ich przeprowadzenia „w rozsądnym terminie”, w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji. Daje się wyraźnie zauważyć, że dokonywana przez ETPCz ocena czasu trwania postępowania karnego jest bardziej rygorystyczna, gdy oskarżony jest w czasie procesu pozbawiony wolności⁶. Według ETPCz, oceniając, czy postępowanie przeprowadzone zostało w rozsądnym terminie, trzeba wziąć pod uwagę całe postępowanie, łącznie ze stadium śledztwa, z procedu-

¹ Zob. wyroki TK z dnia: 2 kwietnia 2001 r., sygn. SK 10/00, OTK ZU 2001, nr 3, poz. 52; 18 lutego 2008 r., sygn. Kp 3/08; 7 września 2004 r., sygn. P 4/04, OTK ZU 2004, nr 8/A, poz. 81, 19 lutego 2008 r., sygn. P 49/06, OTK ZU 2008, nr 1/A, poz. 5.

² Zob. wyrok z 7 września 2004 r., sygn. P 4/04, OTK ZU 2004, nr 8/A, poz. 81.

³ Por. Z. Czeszejko-Sochacki, *Prawo do sądu w świetle Konstytucji RP*, „Państwo i Prawo” 1997, z. 11–12, s. 86.

⁴ Zob. wyrok TK z dnia 18 lutego 2008 r., sygn. Kp 3/08, OTK ZU 2009, nr 9/2/A.

⁵ Zob. M.A. Nowicki, *Wokół Konwencji Europejskiej*, wyd. 2, Zakamycze 2002, s. 207.

⁶ Zob. wyrok z 25 listopada 1992 r. w sprawie *Abdoella przeciwko Holandii*, nr skargi 12728/87; wyrok z 25 marca 1996 r. w sprawie *Mitap i Müftüoğlu przeciwko Turcji*, nr skargi 15530/89; wyrok z dnia 10 lutego 1995 r., *Allenet de Ribemont przeciwko Francji*, A. 236.

rami odwoławczymi oraz kasacyjnymi. Sąd krajowy rozpatrujący skargę na przewlekłość nie może dokonywać fragmentacji postępowania, lecz winien ocenić je jako całość, biorąc pod uwagę stadium, w jakim się znajduje, w chwili rozstrzygnięcia kolejnej skargi⁷.

Nakaz szybkości nie może oczywiście wpływać szkodliwie na gwarancje procesowe osób uczestniczących w postępowaniu karnym. Zasada szybkości postępowania nie powinna prowadzić do konfliktu z dochodzeniem prawdy w procesie ani ograniczać uprawnień procesowych ustawowo zagwarantowanych uczestnikom postępowania⁸.

Wprowadzenie zachowanie rozsądnego terminu w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji i art. 45 ust. 1 Konstytucji jest ważną gwarancją proceduralną, niemniej zadaniem organów państwa jest znalezienie właściwych proporcji pomiędzy szybkością a ogólną zasadą właściwego wymiaru sprawiedliwości⁹. Prowadzenie postępowania przy kierowaniu się głównie jego szybkością może niekiedy zagrozić realizacji gwarancji procesowych uczestników. Dlatego konieczne jest poszukiwanie kompromisu w taki sposób, aby z jednej strony postępowanie nie trwało nadmiernie długo, a z drugiej – by nie ucierpiały na tym strony postępowania.

Ocena zgodności uregulowań prawnych z art. 45 ust. 1 Konstytucji powinna uwzględniać specyfikę postępowania karnego, w którym jedną z podstawowych gwarancji rzetelnego procesu jest zasada bezpośredniości. Zasada ta, choć nie została wyraźnie sformułowana w kodeksie postępowania karnego, wynika z tych przepisów, które uznają bezpośrednie przeprowadzenie dowodu za regułę, natomiast inne – pośrednie – sposoby przeprowadzania dowodów traktują jako wyjątkowe. Stwarza ona możliwość pełnej, dogłębnej i trafnej oceny przeprowadzanych w sprawie dowodów.

Zasada bezpośredniości

Obowiązywanie zasady bezpośredniości jest bezdyskusyjne, pomimo iż nie została zdefiniowana przez kodeks z 1997 r., albowiem jest ona wyprowadzana z art. 174 k.p.k. oraz *a contrario* z art. 389 i 391-393a k.p.k.¹⁰ Dyrektywa ta akcentuje konieczność zetknięcia się organu procesowego ze źródłem i środkiem dowodowym osobiście. Natomiast ustalenia faktyczne winny się opierać na tzw. dowodzie pierwotnym¹¹. Należy podkreślić, iż zasada bezpo-

⁷ Zob. wyrok ETPCz z dnia 6 lipca 2010 r. w sprawie *Rejzmund przeciwko Polsce*, skarga nr 42205/08, wyrok z dnia 23 kwietnia 1987 r. *Erkner i Hofauer przeciwko Austrii*, A. 117.

⁸ Zob. wyrok TK z dnia 18 lutego 2008 r., sygn. Kp 3/08, OTK ZU 2009, nr 9/2/A.

⁹ Zob. wyrok z 12 października 1992 r. *Boddaert przeciwko Belgii*, A.235-D.

¹⁰ A. Gabele, *Dowody w sądowym procesie karnym. Teoria praktyka*, Lex Omega 2010.

¹¹ A. Marek, S. Waltoś, *Podstawy prawa i procesu karnego*, Warszawa 2008, s. 242.

średniości przeprowadzenia dowodów w postępowaniu karnym stanowi jeden z elementów prawa do obrony. Jej kwintesencją jest założenie, iż organ procesowy powinien dokonywać ustaleń faktycznych z dowodów pochodnych tylko wówczas, gdy dowód „z pierwszego źródła” nie istnieje lub nie jest dostępny, ponieważ im więcej ogniw pośrednich, tym większe istnieje ryzyko zniekształceń w poznaniu prawdy. Zasada ta obejmuje trzy węższe dyrektywy, pozostające ze sobą w ściślejszej korelacji, z których wynika, iż sąd powinien opierać się wyłącznie na dowodach pierwotnych¹². W świetle utrwalonej linii orzeczniczej Sądu Najwyższego odstępstwo od zasady bezpośredniości nieprzewidziane przepisami procedury i nieuzasadnione żadnymi okolicznościami faktycznymi należy traktować jako rażące naruszenie prawa¹³. Jak doniosłe znaczenie przypisuje ustawodawca tej zasadzie, świadczyć może przepis art. 439 § pkt 2 k.p.k. uznający jedną z postaci takiego uchybienia za bezwzględną przyczynę odwoławczą. Jednakże sformułowanie tej zasady, pomimo licznych gwarancji procesowych, nie jest krańcowe, a odstępstwa od niej są dopuszczalne na rzecz dowodów pochodnych przez protokolarne utrwalenie czynności¹⁴.

Wskazać należy, że dla oceny wartości dowodu, zwłaszcza osobowego, ważna jest nie tylko treść wypowiedzi, lecz także ocena osoby ją wypowiadającej, jej właściwości charakteru, zasad, poziomu intelektualnego i moralnego, stanu emocjonalnego w czasie postrzegania, zdolności do spostrzegania i zapamiętywania oraz odtwarzania spostrzeżeń. Dlatego bezpośredni kontakt organu przesłuchującego z osobą przesłuchiwaną ma tak istotne znaczenie¹⁵.

Bezpośrednie przeprowadzenie dowodu przez sąd jest nader istotne z punktu widzenia oceny dowodu i dokonania trafnych ustaleń faktycznych. Sąd zyskuje bowiem możliwość przeprowadzenia konfrontacji i bezpośredniej weryfikacji dowodu. Niewątpliwie bezpośrednio przeprowadzenie dowodu ma również ogromne znaczenie dla stron postępowania, gdyż daje im możliwość zadawania pytań przesłuchiwanemu świadkowi i bezpośredniego ustosunkowywania się do złożonych zeznań. Nadto nie doznaje ograniczenia prawo do obrony.

Przepisy statuujące odstępstwo od zasady bezpośredniości są normami szczególnymi, wyjątkami od reguły pozwalającymi tylko w ściśle określonych przypadkach na odstępstwo od zasady bezpośredniości. Nie mogą być też interpretowane rozszerzająco ani w oderwaniu od pozostałych przepisów kodeksu postępowania karnego¹⁶.

¹² T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2005, s. 97.

¹³ Zob. wyrok SN z dnia 18 czerwca 2003 r., sygn. IV KKN 272/00, Lex nr 80289.

¹⁴ F. Prusak, *Postępowanie karne. Wprowadzenie. Zasady procesu karnego*, Warszawa 2008, s. 245.

¹⁵ Zob. wyrok SN z 18 października 1980 r., sygn. V KRN 96/80, OSNKW 1981, nr 6, poz. 36.

¹⁶ Por. wyroki SN z dnia: 11 września 1974 r., sygn. KR 66/74, OSNKW 1975, z. 1, poz. 11; 15 maja 1978 r., sygn. I KR 91/78, OSNKW 1978, z. 11, poz. 135; 24 lutego 1984 r., sygn. IV KR 35/84, OSNPG 1984, nr 8–9, poz. 82.

W orzecznictwie i doktrynie podkreśla się, że odstępstwo od zasady bezpośredniości może mieć miejsce tylko w odniesieniu do dowodów mniej istotnych, niedecydujących o winie sprawcy. W wyroku z dnia 1 grudnia 1994 r. Sąd Najwyższy stwierdził: „Jeżeli zeznania świadka dotyczą okoliczności o istotnym znaczeniu dla rozstrzygnięcia sprawy, a przy tym są sprzeczne z wyjaśnieniami oskarżonych lub innymi dowodami w sprawie, to nieodzwone jest bezpośrednio przeprowadzenie dowodu z tych zeznań na rozprawie głównej. Niedopuszczalne jest więc zastosowanie przepisu art. 338 § 1 k.p.k. (obecnie art. 392 § 1 k.p.k.) i odczytanie na jego podstawie protokołu przesłuchania danego świadka, sporządzonego przed rozprawą główną”¹⁷.

Jedną z odstępstw od zasady bezpośredniości przewiduje art. 392 k.p.k.

Ocena zgodności uregulowania przyjętego w art. 392 § 1 k.p.k. z zasadą osądzenia sprawy w rozsądnym terminie

Jednym z istotniejszych motywów zmian w prawie karnym procesowym w 2003 r. (w tym zmiany treści art. 392 k.p.k.) było spełnienie postulatu szybkości i ekonomii procesu, a zatem zrealizowanie wymogu określonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji. Uchwalenie ustawy nowelizującej z 2003 r.¹⁸ stanowiło bowiem reakcję ustawodawcy na pogłębiający się kryzys wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, związany przede wszystkim z nadmierną przewlekłością postępowania karnego¹⁹. Zmiany miały poprawić sprawność postępowania przez „znaczące odformalizowanie postępowania przygotowawczego oraz zbierania i utrwalania dowodów, dzięki daleko idącym ułatwieniom w prowadzeniu postępowania dowodowego na rozprawie przed sądem pierwszej instancji, rezygnacji z obowiązkowego sporządzania pełnych uzasadnień wyroków, gdy wnioski o sporządzenie takiego uzasadnienia składają tylko niektórzy oskarżeni, urealnienie postępowania uproszczonego i nakazowego za sprawą uwolnienia obu trybów postępowania ze zbędnych rygorów”²⁰. Zmiany dotyczyły m.in. regulacji odnoszących się do odczytywania lub uznania za odczytane protokołów i innych dokumentów (art. 389 oraz art. 391–394 k.p.k.). Ustawodawca wyszedł z założenia, że „poszanowanie zasady bezpośredniości nie wymaga tak wielkiego rygoryzmu,

¹⁷ Wyrok SN z dnia 1 grudnia 1994 r., sygn. III KRN 120/94, OSNKW 1995, nr 1–2, poz. 8.

¹⁸ Ustawa z dnia 10 stycznia 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. nr 17, poz. 155).

¹⁹ Por. D. Wysocki, *Przewlekłość procesu karnego*, Kraków 2001, s. 16; W. Grzeszczyk, *Główne kierunki zmian kodeksu postępowania karnego*, „Prokuratura i Prawo” 2003, nr 5, s. 7 i n.

²⁰ Druk sejmowy nr 182/IV kadencja Sejmu.

jaki zaciążył na rozwiązaniach obecnie obowiązującego kodeksu postępowania karnego i także na tym polu możliwe i konieczne są pewne koncesje na rzecz zasady szybkości postępowania²¹.

Obowiązujące brzmienie art. 392 k.p.k. daje możliwość odczytania protokołów z zeznań świadków i wyjaśnień oskarżonego przy braku sprzeciwu stron obecnych na rozprawie. Nadto w § 2 wprowadzono zasadę, że sprzeciw strony, której zeznania lub wyjaśnienia nie dotyczą, nie stoi na przeszkodzie odczytaniu protokołu. Obecnie zatem to sąd ocenia, czy protokoły podlegające odczytaniu, zawierające zeznania bądź wyjaśnienia odnoszą się do składającej sprzeciw strony. Nie można jednak nie zauważyć, że możliwość złożenia sprzeciwu przez stronę może powodować przedłużenie się czasu trwania postępowania sądowego i to w sposób znaczny. Z taką sytuacją będziemy mieli do czynienia przy sprawach obszernych, w których odczytaniu będą podlegały nawet setki protokołów. Powyższe może rodzić wątpliwości, czy takie uregulowanie nie jest sprzeczne zasadą z wyrażoną w art. 45 ust. 1 Konstytucji co do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie. Nie można jednocześnie tracić z pola widzenia faktu, że zastopowanie art. 392 k.p.k. w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych dopuszczalne jest tylko w odniesieniu do zeznań i wyjaśnień niemających istotnego znaczenia do oceny winy sprawcy. Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał w swoich orzeczeniach, że w myśl art. 392 § 1 k.p.k. tylko w przypadku, gdy bezpośrednie przeprowadzenie dowodu nie jest niezbędne, a więc jeżeli dowód taki nie ma zasadniczego znaczenia dla sprawy, nie pozostaje w zasadniczej sprzeczności z innymi dowodami i jest wewnątrznie niesprzeczny, dopuszczalne jest zastosowanie tego przepisu²².

Pojawiły się jednak pewne wątpliwości, a mianowicie: „Czy art. 392 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego [...] w zakresie, w jakim uzależnia od braku sprzeciwu obecnych stron możliwość odczytania na rozprawie głównej protokołów przesłuchania świadków i oskarżonych, sporządzonych w postępowaniu przygotowawczym lub przed sądem albo w innym postępowaniu przewidzianym przez ustawę, gdy bezpośrednio przeprowadzenie dowodu nie jest niezbędne, jest zgodny z zasadą prawa do sądu w aspekcie adekwatnego ukształtowania procedury sądowej gwarantującej rozpoznanie sprawy w rozsądnym terminie, wyrażoną w art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności [...]”²³.

²¹ Ibidem.

²² Zob. postanowienie SN z dnia 4 maja 2007 r., sygn. WZ 13/07, OSNwSK 2007, nr 1, poz. 991; wyrok SN z dnia 17 lutego 1974 r., sygn. Rw 58/74, Lex nr 21615; wyrok SN z dnia 6 października 2006 r., sygn. III KK 42/06, Lex nr 202225.

²³ Postanowienie Sądu Rejonowego w Lublinie, IX Wydział Karny z 17 lutego 2009 r., sygn. akt IX K 71/07, [online] <www.trybunal.gov.pl/OTK/teksty/otk/2010/P_11_09.doc>.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 7 grudnia 2010 r. orzekł, iż „art. 392 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego [...] w zakresie, w jakim uzależnia od braku sprzeciwu obecnych stron postępowania możliwość odczytania na rozprawie głównych protokołów przesłuchania świadków i oskarżonych, sporządzonych w postępowaniu przygotowawczym lub przed sądem albo w innym postępowaniu przewidzianym przez ustawę, gdy bezpośrednio przeprowadzenie dowodu nie jest niezbędne, jest zgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz z art. 6 ust. 1 zdanie pierwsze Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r., nr 61, poz. 284, ze zm.)”²⁴. W uzasadnieniu stwierdzono, że konstytucyjny wymóg rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki nie może stanowić podstawy do dalszych ograniczeń zasady bezpośredniości, niż przewiduje to art. 392 § 1 k.p.k. w obecnym brzmieniu. Trybunał Konstytucyjny odwołał się do wyrażanego już wielokrotnie w orzecznictwie poglądu, że szybkość rozpoznania sprawy nie jest wartością, na rzecz której można poświęcić ochronę praw podmiotowych²⁵. Wskazał, że szybkość postępowania karnego nie jest nadrzędnym celem procesu karnego i musi ustąpić celowi nadrzędnemu, jakim jest wykrycie sprawcy przestępstwa i uchronienie od odpowiedzialności osoby niewinnej. Tak bowiem ustawa zasadnicza, jak i przepisy kodeksu postępowania karnego nie stawiają tego celu na pierwszym miejscu, przedkładając szybkość postępowania nad osiągnięcie sprawiedliwego rozstrzygnięcia²⁶. Wylimitowanie z art. 392 § 1 k.p.k. możliwości złożenia sprzeciwu przez obecną na rozprawie stronę co do odstąpienia od bezpośredniego przesłuchania świadka w ocenie Trybunału stanowiłoby naruszenie gwarancji konstytucyjnych związanych zarówno z prawem do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji), jak i prawem do obrony (art. 42 ust. 2 Konstytucji). Ograniczenie uprawnień procesowych stron postępowania karnego należy uznać za pozbawione dostatecznych racji.

Podzielając generalnie stanowisko Trybunału Konstytucyjnego, stwierdzić należy, iż w wielu wieloosobowych i wielowątkowych sprawach materiał zgromadzony w sprawie zawiera szereg protokołów przesłuchań, które nic istotnego nie wnoszą do sprawy, a przesłuchane osoby są zawnioskowane do przesłuchania bądź protokoły ich przesłuchań do odczytania na rozprawie. Niewątpliwie bardziej wnikliwa ocena tych zeznań przez prokuratora przed skierowaniem aktu oskarżenia do sądu i odstąpienie od wnioskowania tych osób do przesłuchania zapobiegłaby w wielu sprawach znacznemu wydłuże-

²⁴ Wyrok TK z dnia 7 grudnia 2010 r., sygn. P11/09, OTK ZU 2010, nr 128/10/A.

²⁵ Zob. wyroki TK z dnia: 13 stycznia 2004 r., sygn. SK 10/03, OTK ZU 2004, nr 1/A, poz. 2; 15 kwietnia 2009 r., sygn. SK 28/08, OTK ZU 2009, nr 4/A, poz. 48.

²⁶ Por. wyrok TK z dnia 30 kwietnia 2004 r., sygn. SK 14/03, OTK ZU 2003, nr 3/A, poz. 23.

niu czasu trwania postępowania sądowego. Nie budzi zaś wątpliwości fakt, że zapewnienie stronom postępowania karnego realizacji zasady bezpośredniości stanowi istotny gwarant nie tylko ochrony ich praw, ale także wydania orzeczenia sprawiedliwego i opartego na prawdziwych ustaleniach faktycznych.

Summary

Selected aspects of deviation from principle of direct examination of evidence in penal proceedings and their conformity to the Constitution

Key words: Criminal Law, crime, Criminal Procedure Code, Constitution.

The study presents the issue of constitutionality of Art. 392 § 1 of the Criminal Procedure Code. An attempt was made to answer the question if current reading of the article has negative influence on the efficiency of judicial proceedings, therefore breaching the rule of issuing a ruling “without unjustified delay”, resulting from Art. 45 paragraph 1 of the Constitution, and the right to “examine a case in a reasonable time span”, Art. 6 paragraph 1 of Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. The subject of the dissertation is mainly the question if the judge can refrain from direct examination of evidence of the questioning witnesses at a trial, subject to the lack of the parties’ objections, which can lead to significant lengthiness of the conduct, without contravening aforementioned constitutional norm.